

Referat digitalt møte om håndverksstrategi og handlingsplan

Dato: 13.09.2024

Deltaker	Overordnede kommentarer	Kommentar/ svar
Akershus fylkeskommune	<p>I forbindelse med tilskudd til verneverdige bygg stilles det ikke krav om kompetanse på de utførende, men om at arbeidet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Det samme gjelder på FRIP-saker. Hvis forvaltningen er for strenge i kravene, risikerer vi at arbeidene stopper opp. Det er ofte vanskelig nok å skaffe egnet kompetanse. Derfor må man se på kravene. Krav og tilflyt av kompetanse må sees i sammenheng, og det er viktig å balansere dette.</p> <p>Det er behov for varig satsning på rekruttering. Det er ikke nok med prosjektsatsninger på videregående. Vi må samarbeide internt med næring og utdanning, og det må jobbes på flere nivåer.</p> <p>Bygningsvernssentre er forskjellige over hele landet. Der organisert på ulike måter. Derfor er det behov for en overordnet koordinering for å sikre at de kan bidra til det løftet som trenger.</p> <p>Til handlingsplanen: Det trengs midler til å følge opp.</p>	<p>Forskriften for tilskudd til fredete kulturminner i privat eie har en formulering om krav til kompetanse. Det går an å se på om denne bør omformuleres.</p>
Telemark fylkeskommune	<p>Når det gjelder krav til utførelse vs kompetanse, må vi være varsomme med å kreve for mye på kompetansesida uten at det er et system for kvalifisering (sertifisering eller lignende). Ellers gir man forvaltninga merarbeid som de ikke har kapasitet til å følge opp, og som kan gi forsinkelser.</p> <p>I en overgangsfase bør man være mer opptatt av utførelsen enn krav til formell kompetanse. Vi må huske på at det er eiere som skal skaffe og engasjere håndverkere, ikke forvaltningen. Med rigide krav får vi raskt dilemmaer om anbefalinger, ansvar m.m.</p>	
Vestland fylkeskommune	<p>EU-reglene om statsstøtte gir en del føringer for hvem vi kan bruke virkemidler mot. Dette kan påvirke bl.a. bygningsvernssentre. En må for eksempel se det i sammenheng med støtten som blir gitt fra KUD til musea. Hvis dette kan bremse anledningen til å gi støtte, så kan det bety en utfordring. Det kan også bli en brems for de øvrige strategiene som kommer og for andre tilskuddsordninger.</p> <p>RA bør søke fritak fra forbudet for flere ordninger. Eventuelt må KUD øremerke midler fra sin side. EUs statsstøttereglement er krevende. Vil dette gripe inn i håndverksstrategien?</p>	
Deltaker	Satsning 1	Kommentar/ svar
Innlandet fylkeskommune	<p>Ett av funnene i forskningen på Opplandsmodellen/Innlandsmodellen, er at kandidatene som tar en høyere utdanning er opptatt av at utdanningen blir verdsatt. De opplever i en del sammenhenger at det blir</p>	

	<p>tilsidesatt. Å ta utdanning er en stor investering, økonomisk, firmamessig og personlig. Dette er viktig for å stimulere videre kompetanseutvikling og rekruttering. Det er behov for denne kompetanseutviklingen og rekrutteringen for at vi skal sikre også instruktører til å gi opplæring videre.</p>	
Trøndelag fylkeskommune	<p>Vi må ta vårt ansvar i forvaltningen for at det å ta utdanning blir verdsatt. Det er viktig å skape arbeid for de som tar utdanning, og å bidra til at det er et marked for dem. Når håndverkere har studert i flere år og gjort en innsats for å heve kompetanse, er det viktig at vi sørger for at de har jobb på fredete og verneverdige bygg. Det å ta studie er en investering, som også koster dem. Ett av virkemidlene vi faktisk har er det å kunne stille krav til kompetanse, slik som ved tildeling av tilskudd. Det er et viktig virkemiddel.</p> <p>Hvis vi stiller krav, så oppnår vi å komme i dialog. Gjennom det, så finner man fram til en løsning (for eksempel å se på realkompetansen som alternativ hvis ikke formelle krav er oppfylt).</p> <p>Stortingsmeldinga nevner en satsning på bygningsvernssentre. Trøndelag fylkeskommune håper at handlingsplanen vil gi fylkeskommunene en hjelp til å trykke på det politiske nivået for å etablere bygningsvernssentre der hvor det ikke finnes.</p>	<p>RA har rådet departementet til å satse på rådgivning, og det vil være en fordel med hjelp til å dytte på dette. Innspill til handlingsplanen om dette kan bidra.</p>
Vestland fylkeskommune	<p>Håndverkerne må ha en stabil jobb å gå til. En viktig nøkkel til å få opp rekrutteringen er å ha en fot innenfor nybygging også. I gamle Sogn og Fjordane er det populært å bygge med tradisjonelt grindverk. Det trengs dialog med kommunene om å legge til rette for oppdrag/byggeprosjekter der nye bygninger blir satt opp med gamle prinsipper/byggetradisjoner. Det gir mulighet for opplæring/trening i byggeteknikker. Nøkkelen til en god restaureringshåndverker er å bygge opp nye konstruksjoner etter tradisjonelle prinsipper. Da kommer det nye håndverkere som er interessert i gamle byggeskikker. Det vil gi en større skare man kan rekruttere fra. FK kan jobbe tettere på kommunene om dette. Hvis et naust detter ned, bør det være krav om at det settes opp igjen i den tradisjonelle teknikken. Man kan slå mange fluer i en smekk ved å være strengere på hvordan bygg skal settes opp, og vektlegge at gamle byggetradisjoner er mer bærekraftige. Da vil håndverkere også vite at det er en stabil jobb der ute.</p>	
Telemark fylkeskommune opplæring	<p>I ny opplæringslov er det ny ordlyd, og det heter ikke opplæringskontor lenger. Nå skal det hete samarbeidsorgan for opplæringsbedrifter.</p> <p>Fylkeskommunen kan ikke opprette tilbud på eget initiativ, men er avhengig av private aktører og av å få søknader. Da først kan fylkeskommunen ta ballen.</p> <p>Alle fylkeskommunene sliter med hvordan man skal ivareta de små fagene gjennom de videregående skolene. Telemark fylkeskommune løser det med såkalt full opplæring i bedrift etter ungdomsskolen.</p>	
Innlandet fylkeskommune	<p>Fylkeskommunene bør fungere som initiativtakere og fasilitatorer. Det er viktig med klare forventninger til fylkeskommunene om dette, ellers er</p>	

	<p>det ikke sikkert at det skjer noe.</p> <p>Pkt 1; Det er veldig viktig å ha gode samarbeidsarenaer for å ivareta bredden, for eksempel på fagskolesiden, ved å avtale hvilken instans som ivaretar hvilke fag.</p> <p>1.4. Innspill til yrkesfaglig utdanning; Her også er det viktig og fylkeskommunene har en rolle som fasilitator, og har avtaler med utdanningsinstitusjoner. Der hvor det ikke er universitetstilbud i nærheten, må vi legge til rette for desentralisert etterutdanning. Det trengs desentraliserte utdanningsløp. Det er viktig for håndverkerne, slik at de kan bo hjemme og stå i jobb samtidig. Det bør uttrykkes en forventning til fylkeskommunene om dette. Riksantikvaren bør være ambisiøs på vegne av fylkeskommunene.</p> <p>Museene behøver ikke å bare være involvert i de uformelle opplæringsarenaene, men kan også være arenaer i formelle utdanningstilbud.</p> <p>Rekruttering er viktig å jobbe med. Det er vekst i etterspørsel etter skoletilbud i videregående skole. Derfor må forvaltningen være i forkant og sikre at det finnes tilbud. At vi har slike tilbud, bidrar til rekruttering. Vi får drahjelp ved at praktiske fag er på full fart inn igjen i skolen. Vi må jobbe med å synliggjøre at dette er en karrierevei, og få det inn i grunnskole og videregående. Vi må være i front. Det er lettere for skoleverket å ta tak i ting, hvis vi kan være tydelige på hva som er behovet. Fylkeskommunene bør lage opplegg for videregående skole og vi må jobbe opp mot lærerne.</p>	
Innlandet fylkeskommune	<p>Det er tre fagskoler hvor fylkeskommunen er eiere. Vi bør utfordre dem til å samarbeide slik at fagskolen i én region kan tilby utdanning til en annen region, i stedet for at alle må etablere sin egen bygningsvernmodul. Om fagskolen i Innlandet kan tilby sine moduler 1 og 2 i Trøndelag, vil det gjøre ting mer effektivt.</p> <p>1.4: Det er viktig å få på plass et forpliktende samarbeid med utdanningssektoren og understreke behov for langsiktig ordning, slik at sektoren har forutsigbare rammer og kan tåle konjunktursvingninger. Starter man med utdanning, så vil man gjerne kunne gjøre den ferdig. Altså trengs det forutsigbarhet for utdanningstilbud. NTNU har starta opptak annen hvert år, og det er mye bedre enn hvert 4 år. Hvor mange moduler man har i spill samtidig er viktig. Hvis fylkeskommunen klarer å rekruttere kandidater, så må det være noe å starte på det året – de kan ikke vente i 4 år.</p> <p>Det vil være fint om fylkeskommunene og RA kan samarbeide om dette, og bidra til at det kan finnes opplæringstilbud med kontinuitet.</p>	
Telemark fylkeskommune	<p>Man bør se på om virkemidlene kan tilpasses til å bidra til kompetanseheving, for eksempel til tilrettelegging for praksisopphold i forbindelse med pågående prosjekter. Telemark fylkeskommune bruker både tilskuddsbrev og dispensasjoner til å stille krav om kompetanse, utførelse og materialbruk, men det hadde også vært til hjelp ved</p>	

	<p>istandsetting av freda anlegg om forskriftene kunne åpne for å kunne bruke tilskudd til kompetanseheving. Det fantes mulighet for det tidligere, før forskriftene kom, f.eks. til å bake inn et kurs i prosjekter får tilskudd til. Det åpnes det ikke for nå, og det bør justeres. Skal man ha en ordning som forutsetter at håndverkere medvirker i opplæring, må man ha ordninger som kan stimulere det økonomisk for at det skal kunne gjennomføres i praksis. Mange av håndverkerne jobber for seg selv, og deltakelse i opplæring avhenger av økonomi.</p> <p>Fagskolen i Vestfold og Telemark har to studier, som er rehabilitering av mekaniske konstruksjoner og betong og puss. Ingen av dem er tilbudt i høst pga økonomi. Fylkeskommunen har hatt samarbeid med fagskolen i mange år. I en revisjon av økonomisk tildeling til fagskolene, er det lagt inn en formulering som bidrar til at fagskolene skal kunne tilby opplæring også utenfor fylket ("tilbud som er av nasjonal betydning for ..."). Det bidrar til å gjøre det mulig å kunne prioritere tilbudet.. Fagskolen er ofte innrettet mot sitt fylke, men de bør også tenke nasjonalt.</p>	
Telemark fylkeskommune:	Tilbudene i videregående opplæring er avhengig av søkning. Samordning nasjonale interesser som gjør at et tilbud kan opprettholdes selv om det er lite søkning. Ta gjerne opp dette med direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.	
Buskerud bygningsvern-senter	<p>Det er fint med nav i opplæringstilbud i fagskolene som samordner slik at tilbud i én region kan benyttes av deltakere i en annen region, men det kan være vanskelig å få håndverkere til å reise bort på mange samlinger. Vi foreslår at det opprettes satelitter i flere regioner, gjerne i regi av Fagskolen Innlandet, e.a. i samarbeid med lokale fagskoler.</p> <p>Det finnes et slikt samarbeid (innenfor landbruk) mellom Fagskolen Innlandet og landbruksskolen på Hvam på Romerike, som samarbeider slik, og det kan være lurt å sjekke hvordan de organiserer dette</p> <p>Hva med lønnskompensasjon for å delta i opplæringstilbud? Nybyggmarkedet er pressa. Mulighet for å gi lønnskompensasjon bør vurderes. Dette for å stimulere til at flere tar opplæring/utdanning innen bygningsvern.</p> <p>Kulturmiljøforvaltningen bør fokusere på tilskuddsforvaltningen, og å sette av midler til kompetanseheving og kurs slik som man kan til arbeidsledelse (ref. tilskuddsforskriften).</p>	
Innlandet fylkeskommune	<p>Handlingsplanen bør utfordre fylkeskommunene til å vurdere om de kan tilby opplæring i andre regioner.</p> <p>Å tilby kompensasjon vil være lurt. Selv om det finnes lånekassefinansiering, så er den så lav at det er tapsprosjekt for den enkelte håndverker å bruke arbeidstida på utdanning i stedet for inntektsgivende oppdrag. En viss grad av godtgjørelse er et suksesskriterium. Ellers er det en for stor økonomisk belastning.</p>	
Telemark fylkeskommune	1.5: Stimulere til videreutvikling av opplæringsarenaer; Ser at de som går på fagskoletilbud gjerne er folk som reiser lang for å delta. Det er	

	<p>dedikerte folk og det krever ressurser. Det er viktig også å kunne ha lavterskeltilbud, som gjør det enklere å delta i opplæring.</p> <p>Bygningsvernssentre vil kunne ivareta det ved å fokusere på kurs og kompetanseheving. I Telemark har det vært satset på rådgivning, og nå ønsker man å vri satsningen i retning av kurs og opplæring. Det er behov for både rådgivning til eiere og for å sikre at det finnes kompetente håndverkere til å gjøre jobbene som eierne trenger å få gjort.</p> <p>Det vil være bra med en kompensasjonsordning, som gjør at håndverkere kan delta i opplæringstilbud.</p>	
Fagopplæringsavdelingen i Akershus	<p>1.3: Det savnes noe konkret mål mot å rekruttere flere lærebedrifter innen tradisjonelle håndverksfag (utover det å etablere "opplæringskontor" Les: samarbeidsorgan for lærebedrifter.) Vi har "opplæringskontor" her i Akershus og vi ser at det ligger en økonomisk utfordring til lærebedriftene tilhørende dette "opplæringskontoret", da det ofte er "enmannsbedrifter" som ikke har råd til å ta inn lærling, derfor er vi inne med noe stimuleringsmidler utover lærlingtilskuddet. Som fylkeskommune er det greit å øke innsatsen på VG 2 rundt opplæringen i tradisjons- håndverk, men vi er avhengig å ha lære plasser i andre enden hvis vi skal bruke mye tid på dette i skolen, sånn at ikke ungdommen fordyper seg i fag de ikke får lære plass i.</p>	
Deltaker	Satsning 2	Kommentar/ svar
Buskerud bygningsvernssentre	<p>Til 2.2: Få har mulighet til å delta på kurs over lengre tid. Da er kompensasjon viktig. To ukers kurs er for lenge uten lønn.</p> <p>Ang. tilskuddsmidler: Kulturminnefondet setter ikke krav til håndverkskompetanse i tilskuddsbrev. Mulighetene for å sette mer fokus på krav til kompetanse bør undersøkes (håper at RA kan trykke på for det).</p>	
Innlandet fylkeskommune	<p>Nå når det er nedgangstider, så finnes det midler for håndverkere til å ta kurs. Anbefaler å sjekke om det finnes ordninger for tilskudd i nedgangstider (kompensasjon for å ta opplæring).</p> <p>Forvaltningen bør gå foran som eksempler når det gjelder å stille krav til kompetanse. Det offentlige som eier har også et stort ansvar for å gå foran som et godt eksempel.</p> <p>Det er en utfordring å få med små bedrifter pga. regelverket. Doffin er også utfordring for små bedrifter. Derfor er det viktig å se på hvordan vi kan bidra til at små bedrifter kan delta, for eksempel i samarbeid om oppdrag som finnes.</p>	
BYA Oslo	<p>Anbudsgrunnlaget er i altfor liten grad tilrettelagt for at de med høy kompetanse får jobben. Derfor bør vi gå mer aktivt inn for å sjekke hvordan anbudskonkurranser kan legge mer opp til at høyt kompetente aktører kan få oppdrag. Det er dårlig med bestillerkompetanse i dag. Vi bør signalisere høyt fokus på bestillerkompetanse og se på bruk av vektingskriterier (pris vs. kompetanse) der kompetanse blir vektlagt.</p>	
Telemark	2.1 bør omformuleres slik at det gjelder bredere. Det er ofte	

fylkeskommune	<p>privatpersoner som skal bestille håndverkere. Derfor er det viktig med bestillerkompetanse hos dem også. Hvordan kan vi avhjelpe det? Det kan for eksempel være veiledning, sertifiseringsordning og lister, som eier kan benytte seg av. Samtidig er det knyttet dilemmaer til dette. Stiller vi for høye krav blir vi stilt til veggs, og vi kan ikke gå ut med navn (anbefalinger). Hvordan kan eiere orientere seg i et marked?</p> <p>2.4 – vedtak om dispensasjon: Hvor vidt har man anledning til å stille vilkår om kompetanse ved dispensasjon? Se på også dette, så det ikke bare er tilskudd der man kan stille vilkår om kompetanse.</p>	
Innlandet fylkeskommune	Hva er det faktiske behovet? Vi må levere et godt tallgrunnlag for å synliggjøre hva behovet er. Det er ikke nok å bare omtale behovet – vi må også ha data som viser det. De som har ansvaret for utdanning i fylkeskommunen er interesserte, men trenger mer informasjon om hva behovet består i. Hvor mange gjelder det, og hva skal de kunne? Behovet må begrunnes mer konkret.	
Sametinget	<p>Sametinget har ikke påvirkningskraft på opplæringstilbud i vdg skole, siden det er fylkeskommunen sitt bord.</p> <p>2.2 – å stille kompetansekrav hjelper ikke på å få flere håndverkere.</p> <p>Flere økonomiske og juridiske virkemidler må til for å rekruttere.</p> <p>Krav kan også virke skremmende. Det er viktig å ha både eiere og håndverkere på laget.</p>	
Vestland fylkeskommune	Også forsikringsselskapene er en aktør vi bør jobbe overfor når det gjelder å stille krav. De vil helst bygge nytt.	
Deltaker	Satsning 3	Kommentar/ svar
BYA Oslo	Finansieringsmuligheter er viktig. De bør kartlegges.	
Telemark fylkeskommune	Finansieringsbiten må ordnes innafor kulturmiljøforvaltningens storfamilie. For fylkeskommunene er det i tilskuddssaker vi kan styre mot kunnskapsutvikling, men det er det verken rammebetingelser eller kapasitet til, og det bør det ses nærmere på.	
Innlandet fylkeskommune	Innlandet fylkeskommune jobber en del med materialkvalitet, og har samarbeid med aktører utenfor vår sektor (både næring og forskning). Aktørene er interesserte; Alle sier ja, og det er en positiv utvikling. For eksempel er Statskog veldig interessert. Derfor må vi se utenfor egen sektor for å hente penger. Der er det finansieringsmuligheter. Det er mulig å hente penger fra andre sektorer. Samtidig må det etterspørres kvalitet, og næringa må vite hvor mye de skal produsere. Derfor må vi ha tallgrunnlag og data for å synliggjøre behovet.	